

RELIGIONS TRADICIONALS I SENTIMENT COMUNITARI

Les religions ancestrals de l'Àfrica, d'Amèrica del sud i de l'Àsia no són només un arxiu de la saviesa antiga dels pobles nadius, sinó que inclouen valors morals dels quals pot aprendre la modernitat, especialment pel que fa a la creació de vincles comunitaris i al respecte pel medi natural.

Un dels elements més significatius en totes les religions és la valoració dels elements comunitaris. Compartir la creença en un mateix déu (o més generalment en 'quelcom sagrat') consolida un grup i crea vincles socials i culturals, que van més enllà de l'àmbit religiós. Les religions tradicionals ofereixen uns vincles estables i una identitat tradicional que molt sovint té un significat antiimperialista. Per això molt sovint les religions ancestrals africanes han estat vistes com adversàries del desenvolupament econòmic dels seus països, en la mesura que valoren elements comunitaris aliens al capitalisme. És sabut que un bon nombre d'intel·lectuals progressistes de països del Sud acostumen a criticar que els missioners realment no prediquen el cristianisme sinó el capitalisme i la modernització, alhora que destrueixen les formes de vida tradicionals.

Per entendre el paper de crítica a la modernitat i al model capitalista de relacions socials que hi ha implícit en moltes religions ancestrals, convindria distingir dos conceptes que en economia sovint es confonen de manera interessada: «creixement» i «desenvolupament». El creixement significa que alguna cosa es fa més gran, el desenvolupament significa que alguna cosa es fa millor. 'Acumular' significa créixer però no necessàriament és sinònim de 'viure millor', ni de desenvolupar-se.

La crítica habitual que es fa des del Sud és que el desenvolupament no té sentit si només significa que l'economia destrueix vincles comunitaris i que augmenten les hores de treball sense augmentar ni la felicitat ni la disponibilitat de recursos de les comunitats, que es veuen obligades a vendre barats els seus recursos naturals i a comprar car els productes manufacturats.

Les religions tradicionals, especialment a l'Àfrica, defensen 'una altra' concepció del progrés, més qualitativa i, sobretot, més igualitària en què, a diferència, del que passa amb nosaltres, el futur no necessàriament ha de ser millor que el passat.

Segons l'antropòleg Gilbert Rist: «els Sara del Txad, consideren que el que es troba al darrera d'ells i que, en conseqüència no poden veure és el futur, mentre que el passat el tenen al davant perquè el coneixen.»

Les religions tradicionals són naturalistes, creuen que els elements de la naturalesa són sagrats i que, en conseqüència, destruir-los és fer el mal. En conseqüència, si per exemple, la tribu prové míticament d'un cocodril, com succeeix amb la tribu dels bakongo, fer granges de cocodrils per convertir-los en bosses, carteres, sabates o cinturons, resulta inacceptable. Al Togo només es va poder colonitzar la llacuna d'Anetxó, lloc de residència del cocodril totèmic, després de deportar la majoria dels residents.

De la mateixa manera a l'Índia brahmànica, l'activitat econòmica forma part de l'«artha», les activitats inferiors. És conegut el fet que la constitució de l'Índia reconeix la dignitat de tots els animals i, en conseqüència, el Tribunal suprem del país va prohibir la carn en llauna perquè els grups hinduistes ho consideraven degradant per a l'esperit dels animals morts.

La pressa, la massificació, la destrucció dels lligams comunitaris i la destrucció del medi natural són incompatibles amb les religions tradicionals. Hi ha, en definitiva, un element clarament 'anticapitalista' en les religions tradicionals: totes elles són contràries a la creació de noves necessitats i proposen un equilibri amb la natura, mentre que la creació de necessitats noves (i sovint falses: telèfons mòbils, moda) i la destrucció del medi ambient (amb gasos d'efecte hivernacle, plàstics...) constitueix la base de molts negocis en la nostra societat.

Vegi's:

Serge LATOUCHE: Sobreviure al desenvolupament. Informe a la UNESCO, 2004.